

# EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

## **Euroopa Andmekaitseinspektori arvamuse kokkuvõte, mis käsitleb veebipõhist manipuleerimist ja isikuandmeid**

(Arvamuse täistekst (inglise, prantsuse ja saksa keeles) on Euroopa Andmekaitseinspektori veebilehel [www.edps.europa.eu](http://www.edps.europa.eu))

(2018/C 233/06)

Ühiskonna ja majanduse digiteerimise mõju kodanikuühiskonna osalemisele otsuste tegemises ja tõketele, mis seisavad üldsuse demokraatlikku protsessi kaasamise ees, on mitmetahuline.

Suurandmete analüüsimetodid ja tehisintellektipõhised süsteemid on muutnud võimalikuks tohutute andmehulkade kogumise, kombineerimise, analüüsi ja määramata ajaks säilitamise. Viimase kahekümne aasta jooksul on välja kujunenud enamiku veebipõhiste teenuste valdav ärimudel, mis tugineb inimeste jälgimisele internetis ning nende iseloomu, tervise, suhete ja mõtete ning arvamuste kohta andmete kogumisele eesmärgiga teenida tulu digitaalsest reklaamist. Need digitaalsed turud on koondunud käputäie ettevõtjate ümber, kes kontrollivad juurdepääsu internetisisule ja kel on kõrge- mad inflatsiooniga korrigeeritud turukapitalisatsiooni väärtused, kui ühelgi ettevõtjal enne neid.

Selline digitaalne ökosüsteem ühendab inimesi kogu maailmas, sest internetti kasutab üle 50 % maailma rahvastikust, kuid see on jaotunud geograafilises mõttes ning jõukuse ja soo seisukohast väga ebaühtlaselt. Esiolgu optimism, mis nägi internetis ja sotsiaalmeedias ühiskondliku kaasamise vahendit, on asendunud murega, et inimestega manipuleeritakse, esiteks sageli intiimse teabe pideva kogumise kaudu, teiseks kontrollides, millist teavet nad internetis näevad olenevalt sellest, mis kategooriasse nad on paigutatud. Paljude algoritmipõhiste teenuste viiruslik levik on väärtust loovate toodete ja rakenduste põhitegur, mille otstarve on tõmmata võimalikult palju tähelepanu ja tekitada sõltuvust. Ühendatus, vähemalt praeguse mudeli järgi, on toonud kaasa inimeste jagunemise.

Järgnenud arutelu on keerlnud eksitava, vale või petliku teabe („sisu“) ümber, mida esitatakse inimestele poliitilise diskursuse ja valimiste mõjutamise kavatsusega, ehk tegemist on nähtusega, mida on hakatud nimetama „võltsuudisteks“ või „internetis levitavaks väärtinfoks“. Lahenduseks on pakutud läbipaistvusmeetmeid, mis avaldavad küll teabealika, aga jätavad tähelepanuta nende ökosüsteemis osalejate vastutuse, kes saavad kahjustavast käitumisest kasu. Samas ohustavad turu kontsentratsioon ja turgu valitsevate platvormide positsioonide tugevnemine meedia mitmekesisust. Euroopa Andmekaitseinspektori arvates näitab see digitaalse ökosüsteemi usalduskriisi eraelu puutumatus ja väljendusvabaduse vastastikust sõltuvust. Ettevõtjate ja valitsuste paratamatust jälgimistegevusest tuleneval inimeste isikliku ruumi vähenemisel on halvav mõju inimeste võimalusele ja valmidusele ennast väljendada ja vabalt suhteid luua, sealhulgas tsiviilsfääris, mis on demokraatia tervise seisukohast äärmiselt tähtis. Seetõttu käsitletakse käesolevas arvamuses viisi, kuidas isikuandmeid kasutatakse üksikisikutele ja rühmadele konkreetse sisu mikrotasandil edastamiseks (*microtargeting*), kaalul olevaid põhiõigusi ja -väärtusi ning asjaomaseid õigusakte, mille abil ohte leevendada.

Euroopa Andmekaitseinspektor on mitu aastat nõudnud andmekaitseasutuste ja teiste reguleerivate asutuste suuremat koostööd, et kaitsta üksikisikute õigusi ja huve digitaalses ühiskonnas – sel põhjusel käivitasime 2017. aastal digitaalvaldkonna teabevõrgustiku Digital Clearinghouse. Arvestades kartusi, et poliitilistes kampaaniates võidakse kasutada digitaalruumi olemasolevatest seadustest möödahiilimiseks,<sup>(1)</sup> on Euroopa Andmekaitseinspektor veendunud, et nüüd on aeg laiendada seda koostööd valimisi ja audiovisuaalvaldkonda reguleerivatele asutustele.

## **1. MIKS EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR ARVAMUSE AVALDAB**

### **i) Jätkuv intensiivne avalik arutelu**

Käimas on elav avalik arutelu praeguse digitaalse teabe tohtu ja keeruka ökosüsteemi mõju üle mitte üksnes turumajandusele, vaid ka majandusprobleemide poliitilistele aspektidele, sellele, kuidas poliitiline keskkond ja majandus teineteist vastastikku mõjutavad. Selle ökosüsteemi keskmes asuvad suured platvormid, mis saavad digitaalreklaami kasvust eba-proportsionaalselt suurt kasu ja suurendavad arenedes oma suhtelist võimu. Isikuandmeid on vaja üksikisikutele edastatavate sõnumite segmentimiseks, sihtrühmade väljaselgitamiseks ja sõnumite kohandamiseks, kuid enamik reklaamijaid ei tea, kuidas selliseid otsuseid tehakse, ning enamik inimesi ei tea, kuidas neid ära kasutatakse. Süsteem kasutab sensatsioonilist ja populaarset sisu ega erista üldjuhul reklaamijaid, olgu need kaubandusliku või poliitilise taustaga.

<sup>(1)</sup> Vt nt <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/election-2017-facebook-ads-marginal-seats-tories-labour-outdated-election-spending-rules-a7733131.html> [külastati 18.3.2018].

Paljastused, kuidas niisuguse süsteemi kaudu on leviatud tahtlikku väärinfot (nn võltsuudiseid), on tekitanud kartusi, et demokraatia puutumatus võib olla ohus. Tehisintellektil põhinevad süsteemid (mille turgu iseloomustab samuti koondumine) kasutavad omakorda andmeid ja suurendavad – kontrollimatult tegutsedes – otsustusprotsessi eraldatust ja vastutuse puudumist selles valdkonnas.

## ii) Andmekaitsealaste õigusaktide tähtsus ja poliitilised kampaaniad

Põhiõigus eraelu puutumatus ja isikuandmete kaitsele on ilmselt olukorra parandamisel määrav tegur, mis teeb sellest küsimusest kõigi sõltumatute andmekaitseasutuste strateegilise prioriteedi. Oma 2005. aasta *resolutsioonis poliitilises teabevahetuses isikuandmete kasutamise kohta* sõnastasid andmekaitset reguleerivad asutused peamised üleilmsed andmekaitseprobleemid, mis tulenevad asjaolust, et isikuandmeid töötlevad üha enam mittekaubanduslikud osalejad. Resolutsioonis viidati konkreetselt selliste tundlike andmete töötlemisele, mis on seotud tõeliste või eeldatavate moraalsete ja poliitiliste veendumuste või teatavate toimingute või hääletustegevusega, ning eri isikute agressiivsele profileerimisele, kes on praegu liigitatud – mõnikord ebatäpselt või pinnapealse kontakti alusel – pooldajate, toetajate, järgijatena või osalejana<sup>(1)</sup>. Rahvusvahelises resolutsioonis nõuti, et andmete kogumise piiramist, seaduslikku töötlemist, nõusolekut, läbiastumist, andmesubjekti õigusi, eesmärgi piiritlemist ja andmeturvet käsitlevaid andmekaitse-eeskirju jõustataks rangevalt. Nüüd on võib-olla aeg seda nõudmist korrata.

Andmekaitset ja elektroonilise side konfidentsiaalsust käsitlevaid ELi õigusakte kohaldatakse andmete kogumise, profiilanalüüsi ja mikrotasandil sihtrühmade väljavalimise (*microtargeting*) suhtes ning nõuetekohasel järgimisel peaksid need aitama vähendada üksikisikute ja rühmadega manipuleerimise katsetest tulenevat kahju. ELis valijate andmeid töötlevad parteid kuuluvad isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalasse. Isikuandmete kaitse üldmääruses määratletakse poliitilisi arvamusi väljendavad isikuandmed andmete eriliigina. Selliste andmete töötlemine on üldjuhul keelatud, välja arvatud juhul, kui kohaldatakse üht loetletud eranditest. Poliitiliste kampaaniate valdkonnas on kaks järgmist erandit iseäranis olulised ja väärivad tsiteerimist:

- „d) töödeldakse poliitilise, filosoofilise, religioosse või ametiühingulise suunitlusega sihtasutuse, ühenduse või muu mittetulundusühingu õiguspärase tegevuse raames, mille suhtes kohaldatakse vajalikke kaitsemeetmeid, ning tingimusel, et töötlemine käsitleb ainult asjaomase ühingu liikmeid või endisi liikmeid või isikuid, kes on kõnealuse ühingu püsivalt seotud tema tegevuse eesmärkide tõttu, ning et isikuandmeid ei avalikustata väljaspool seda ühingu ilma andmesubjekti nõusolekuta;
- e) töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselt avalikustanud; [...]
- g) töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ja tagatud on sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks.“

Põhjenduses 56 selgitatakse artikli 9 lõike 2 punkti g: „Kui valimisprotsessi käigus näeb demokraatlik süsteem liikmesriigis ette, et poliitilised parteid koguvad isikuandmeid inimeste poliitiliste vaadete kohta, võib selliste andmete töötlemine olla lubatud avalike huvidega seotud põhjustel ja tingimusel, et kehtestatakse vajalikud kaitsemeetmed“.

Mitu andmekaitseasutust on töötanud välja eeskirjad või suunised andmete töötlemise kohta poliitilistel eesmärkidel:

- 2014. aasta märtsis võttis Itaalia andmekaitseamet vastu parteidele suunatud eeskirjad isikuandmete töötlemise kohta. Eeskirjades rõhutati üldist keeldu kasutada internetis, näiteks sotsiaalvõrgustikes või foorumites avaldatud isikuandmeid poliitilise teavitamise eesmärgil, kui need andmed koguti muuks otstarbeks<sup>(2)</sup>.
- 2016. aasta novembris täiendas Prantsuse riiklik andmekaitsekomisjon (CNIL) suunistega oma 2012. aasta soovitusi poliitilise teabevahetuse kohta, täpsustades sotsiaalvõrgustikes olevate isikuandmete töötlemise eeskirju. Eelkõige rõhutas CNIL, et valijate isikuandmete kogumine nende profiilanalüüsi tegemiseks ja sotsiaalvõrgustikes nende poole pöördumiseks võib olla seaduslik üksnes siis, kui see põhineb andmete töötlemise nõusolekul<sup>(3)</sup>.

<sup>(1)</sup> Resolutsioon on kättesaadav siin: <https://icdppc.org/wp-content/uploads/2015/02/Resolution-on-Use-of-Personal-Data-for-Political-Communication.pdf> [külastati 18.3.2018].

<sup>(2)</sup> <http://www.garantepriacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/3013267>. „Provvedimento in materia di trattamento di dati presso i partiti politici e di esonero dall'informativa per fini di propaganda elettorale“, avaldatud 26. märtsil 2014 Itaalia andmekaitseameti ametlikus väljaandes nr 71 [veebidokument nr 3013267].

<sup>(3)</sup> <https://www.cnil.fr/fr/communication-politique-queles-sont-les-regles-pour-lutilisation-des-donnees-issues-des-reseaux> „Communication politique: quelles sont les règles pour l'utilisation des données issues des réseaux sociaux?“, avaldaja Prantsuse riiklik informaatika- ja vabaduste komisjon, 8.11.2016.

— 2017. aasta aprillis avaldas Ühendkuningriigi teabevolniku büroo (UK Information Commissioner's Office (ICO)) ajakohastatud poliitiliste kampaaniate juhendi, mis sisaldas ka suuniseid andmeanalüüsi kasutamise kohta poliitilistes kampaaniates. ICO selgitas, et kui poliitiline organisatsioon tellib kolmandast isikust ettevõtja analüüse tegema, on see ettevõtja tõenäoliselt volitatud töötaja ning organisatsioon ise vastutav töötaja. Selleks et töötlemine oleks seaduslik, tuleb arvesse võtta andmekaitsealaste õigusaktide vastutava töötaja ja volitatud töötaja seost käsitlevaid erisätteid<sup>(1)</sup>.

Riiklike andmekaitseasutuste suunised võivad pakkuda andmekaitset ja eraelu puutumatust käsitlevatele õigusaktide säte-tele autoriteetset lisatõlgendust, mis võtab arvesse riiklike poliitiliste süsteemide korralduse erinevusi<sup>(2)</sup>.

### iii) Euroopa Andmekaitseinspektori arvamuse eesmärk

Euroopa Andmekaitseinspektori eesmärk on aidata ELil olla eeskujuks üleilmses digitaalajastu andmekaitset ja eraelu puutumatust käsitlevas dialoogis, määrates kindlaks valdkondadevahelised poliitilised lahendused suurandmetega seotud ülesannete jaoks ja arendades isikuandmete töötlemise eetilist mõõdet<sup>(3)</sup>. Euroopa Andmekaitseinspektor on nõudnud, et andmesubjekti koheldaks „üksikisiku, mitte lihtsalt tarbija või kasutajana“, ning juhtinud tähelepanu mõjule, mida prognoosiv profiilianalüüs ja algoritmipõhine personaliseerimine avaldavad eetikaküsimustele<sup>(4)</sup>. Andmekaitseinspektor on nõudnud sellise digitaalühiskonna vastutustundlikku ja jätkusuutlikku arendamist, mis põhineb üksikisiku kontrollil tema isikuandmete üle, eraelu puutumatust arvestavatel insener-tehnilistel lahendustel ning vastutusel ja järjepideval jõustamisel<sup>(5)</sup>. Euroopa Andmekaitseinspektori eetikanõukogu märkis oma 2018. aasta jaanuari aruandes, et „valimisi puudutava selgitustöö mikrotasandil suunamine muudab avaliku kõne reegleid, vähendades arutelu ja ideede vahetamisele jäävat ruumi“, mis „vajab hädasti avalikku arutelu andmete kasutamise üle poliitilistes kampaaniates ja otsustusprotsessis“<sup>(6)</sup>.

Probleem, mis seisneb teabe ja isikuandmete kasutamises inimeste ja poliitikaga manipuleerimiseks, ulatub mõistagi palju kaugemale andmekaitseõigusest. Personaliseeritud, mikrotasandil sihtmärke valiv veebikeskkond loob „filtrimulle“, kus inimesed puutuvad kokku „enam-vähem sama“ teabega ja näevad vähem arvamusi, mille tulemuseks on suurem poliitiline ja ideoloogiline polariseerumine<sup>(7)</sup>. See suurendab väljamõeldud lugude ja vandenõude mõjukust ja veenvust<sup>(8)</sup>. Uuringutest nähtub, et inimeste uudisvoo või otsingutulemuste manipuleerimine võib mõjutada nende hääletamiskäitumist<sup>(9)</sup>.

Euroopa Andmekaitseinspektor soovib tagada, et isikuandmete töötlemine teeniks (nagu on öeldud isikuandmete kaitse üldmääruses) inimkonda, mitte vastupidi<sup>(10)</sup>. Tehnoloogilist arengut ei tohiks takistada, vaid pigem juhtida meie

(1) [https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1589/promotion\\_of\\_a\\_political\\_party.pdf](https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1589/promotion_of_a_political_party.pdf), teabevolniku büroo „Guidance on political campaigning“ [20170426].

(2) Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 57 lõike 1 punkti d kohaselt edendab iga järelevalveasutus oma territooriumil vastutavate töötajate ja volitatud töötajate teadlikkust selle määruse kohastest kohustustest.

(3) Vt „Leading by Example: The EDPS Strategy 2015–2019“ (Näidates eeskjuju: Euroopa Andmekaitseinspektori strateegia aastateks 2015–2019), lk 17. Mõistega „suurandmed“ tähistatakse Euroopa Andmekaitseinspektori arvates eri allikatest pärit tohutute infohlkade ühendamist ja analüüsimist, kasutades tihti iseõppivaid algoritme teadlike otsuste langetamiseks. Üks suurandmete silmapaistvamatest väärtustest ettevõtetele ja valitsustele tuleneb inimkäitumise kollektiivsest ja individuaalsest seirest ning peitub selle prognoosimispotentsiaalis; Euroopa Andmekaitseinspektori arvamus 4/2015 „Uus digitaalne eetika: andmed, inimvääriskus ja tehnoloogia“, 11.9.2015, lk 6.

(4) Inimeste käitumise prognoosimiseks kasutatud profiilid põhjustavad stigmatiseerimist, olemasolevate stereotüüpide kinnistamist, sotsiaalset ja kultuurilist segregatsiooni ja kõrvalejätetust, õõnestades sellise nn kollektiivse arukusega üksikisiku valikut ja võrdseid võimalusi. Sellised „filtrimullid“ või „isiklikud kajakambrid“ võivad lõpuks lämmatada selle loominguiluse, innovatsiooni ning sõna- ja ühinemisvabaduse, mis on võimaldanud digitaalsetel tehnoloogiatel edeneda; Euroopa Andmekaitseinspektori arvamus 4/2015, lk 13 (viited välja jäetud).

(5) Euroopa Andmekaitseinspektori arvamus 7/2015 „Suurandmetega kaasnevad probleemid“, lk 9.

(6) Euroopa Andmekaitseinspektori eetikanõukogu aruanne, jaanuar 2018, lk 28.

(7) Vt nt The Economist, How the World Was Trolled (november 4–10, 2017), kd 425, nr 9065, lk 21–24.

(8) Allcott H. ja Gentzkow M., Social Media and Fake News in the 2016 Election (kevad 2017), Stanfordini ülikool, Journal of Economic Perspectives, kd 31, nr 2, lk 211–236. <https://web.stanford.edu/~gentzkow/research/fakenews.pdf>, lk 219.

(9) Ühes katses räägiti sotsiaalplatvormi kasutajatele, kuidas nende sõbrad olid enda sõnul hääletanud, mis põhjustas 2010. aasta vahevalimistel hääletanud rahvastikusegmendi statistiliselt olulise suurenemise (0,14 % valimiselistest elanikest ehk umbes 340 000 hääletajat); Allcott H. ja Gentzkow M., Social Media and Fake News in the 2016 Election (kevad 2017), Stanfordini ülikool, Journal of Economic Perspectives, kd 31, nr 2, lk 211–236, lk 219). Teises uuringus väitsid teadlased, et Google'i otsingutulemuste erinevused suutsid kallutada kindla seisukohata valijate valimiseelistusi 20 %; Zuiderveen Borgesius, F. ja Trilling, D. ja Möller, J. ja Bodó, B. ja de Vreese, C. & Helberger, N. (2016). Should we worry about filter bubbles?. Internet Policy Review, 5(1). DOI: 10.14763/2016.1.401, lk 9.

(10) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 (füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“) põhjendus 4.

väärtuste järgi. Põhiõiguste, sealhulgas andmekaitseõiguse austamine on valimiste aususe tagamise seisukohast ülioluline, eriti seoses Euroopa Parlamendi 2019. aasta valimiste lähenemisega<sup>(1)</sup>. Käesolev arvamus on uusim Euroopa Andmekaitseinspektori laiaulatuslike arvamusalalduste seas küsimuses, kuidas andmekaitset tuleks kohaldada, et lahendada kõige pakilisemad avaliku poliitikaga seotud probleemid. Arvamus põhineb Euroopa Andmekaitseinspektori varasemal töö suuandmete ja digitaalse eetika valdkonnas ning vajadusel koordineerida konkureerivate ja ausate turgude reguleerimist<sup>(2)</sup>. Arvamus kirjeldatakse kõigepealt protsessi, kuidas isikuandmed on digitaalse jälgimise, mikrotasandil sihtrühmade väljalimise ja manipuleerimise tsükli sisendiks ja seda mõjutavad. Seejärel käsitletakse eri osalejate rolle digitaalse teabe ökosüsteemis. Selgitatakse kaalul olevaid põhiõigusi, asjakohaseid andmekaitse põhimõtteid ja teisi asjaomaseid õiguslikke kohustusi. Lõpetuseks avaldatakse arvamust, et internetipõhise manipuleerimise probleem tõenäoliselt vaid süveneb, et ükski õiguslik vahend ei ole iseenesest piisav ning seetõttu peaksid reguleerivad asutused kiiresti koostööd tegema, et lahendada mitte ainult lokaalseid kuritarvitusi, vaid ka struktuurilisi moonutusid, mis on põhjustatud ülemäärast turukontsentratsioonist.

## 7. KOKKUVÕTE

Veebipõhine manipuleerimine ohustab ühiskonda, sest filtrimullid ja müüri ümbristatud kogukonnad muudavad üksteise mõistmise ja kogemuste jagamise inimeste jaoks raskemaks. Sellise nn sotsiaalse liimi nõrgenemine võib kahjustada demokraatiat ning paljusid teisi põhiõigusi ja -vabadusi. Veebipõhine manipuleerimine on ka digitaalse ökosüsteemi läbipaistmatuse ja vastutuse puudumise sümptom. Probleem on tegelik ja pakiline ning tõenäoliselt süveneb veelgi, sest rohkem inimesi ja asju on internetiga ühendatud ning tehisintellektipõhiste süsteemide roll suureneb. Osaliselt on probleemi algpõhjus isikuandmete vastutustundetu, ebaseaduslik või ebaeetiline kasutamine. Läbipaistvus on vajalik, ent sellest ei piisa. Sisu haldamine võib olla vajalik, kuid ei tohi lubada, et see kahjustaks põhiõigusi. Seetõttu on osa lahendusest olemasolevate eeskirjade, eriti isikuandmete kaitse üldmääruse range jõustamine koostöös valimis- ja meedia mitmekeelsust reguleerivate muude normidega.

Arutelu edenemisele kaasaaitamiseks kutsub Euroopa Andmekaitseinspektor 2019. aasta kevadel kokku seminari, kus andmekaitse, valimis- ja audiovisuaalõiguse valdkonna riiklikud reguleerivad asutused saavad neid koostoimeid täpsemalt uurida, arutada eesiseivaid probleeme ja kaaluda ühismeetmete võimalusi, võttes arvesse ka eesiseivaid Euroopa Parlamendi valimisi.

Käesolevas arvamuses väidetakse, et tehnoloogia ja käitumine turul tekitavad struktuurilise tasakaalustamatuse ja moonutuste tõttu kahju. Euroopa Andmekaitseinspektor on nõudnud innovatsioonistiimulite kohandamist. Tehnoloogiahiiglastel ja -pioneeridel on olnud seni võimalus tegutseda suhteliselt reguleerimata keskkonnas. Ohus on traditsioonilised majandusharud ning territoriaalse jurisdiktsiooni, suveräänsuse ja ka sotsiaalsete normide, sealhulgas demokraatia põhimõisted. Need väärtused sõltuvad hääle paljususest ning pooltevahelisest tasakaalust. Ükski osaleja ega sektor ei tule sellega üksi toime. Andmekaitse on osa lahendusest ja võib-olla isegi suurem osa, kui arvatakse. Sellest ei piisa, kui loodetakse vastutustundetute ärimaailma osalejate heale taatele. Digiteerimise hüvede ausama levitamise huvides tuleb sekkuda kohe.

Brüssel, 19. märts 2018

*Euroopa Andmekaitseinspektor*

Giovanni BUTTARELLI

<sup>(1)</sup> Nagu Euroopa Inimõiguste Kohus kohtuasjas Orlovskaya Iskra vs. Venemaa märkis, „moodustavad iga demokraatliku süsteemi aluse vabad valimised ja väljendusvabadus, eelkõige poliitilise arutelu vabadus. Need kaks õigust on omavahel seotud ja toimivad teineteist tugevdades: näiteks on väljendusvabadus üks vajalikke tingimusi, et „tagada rahva vaba tahteavaldus seadusandja valimisel“. Sel põhjusel on valimiseelsel perioodil eriti tähtis, et igat liiki arvamustel ja teabel lubatakse vabalt ringelda. Valimisdebattide kontekstis on kandidaatide sõnavabaduse piiramatult kasutamine eriti oluline“ (viited on tekstist välja jäetud), punkt 110. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171525>.

<sup>(2)</sup> 2014 – esialgne arvamus „Eraelu puutumatus ja konkurentsivõime suuandmete ajastul“; 2015 – arvamus 4/2015 „Uus digitaalne eetika: andmed, inimväärikus ja tehnoloogia“; 2015 – arvamus 7/2015 „Suuandmetega kaasnevad probleemid: üleskutse läbipaistvusele, kasutajate kontrollile ja andmekaitsele disaini ning aruandekohustuse abil“; 2016 – arvamus 8/2016 „Euroopa Andmekaitseinspektori arvamus suuandmete ajastul põhiõiguste sidusa jõustamise kohta“.